

Pratarmė

„Meno istorijos studijų“ 15-ame tome publikuojami dailės istorikės dr. Regimantos Stankevičienės jubiliejinei sukakčiai surengtos mokslinės konferencijos „Išskoduoti atvaizdą: forma, faktas, kontekstas“, vykusios 2023 m. gegužės 30 d. Lietuvos kultūros tyrimų institute, pranešimų pagrindu parengti straipsniai.

Regimanta Stankevičienė beveik penkis dešimtmečius nenuilstamai tyrinėja Lietuvos sakralinės dailės paveldą ir katalikiškąją kultūrą, Jėzaus, Švč. Mergelės Marijos ir šventųjų atvaizdus, jų gerbimo tradicijas, stebuklingojo atvaizdo fenomeną. Mokslininkės tyrimų užmojai ir problemų aprėptis plati – konteksto paieškos, sąveikos su Vakarų ir Rytų krikščioniškąja kultūra, pirmavaizdžio ir kartotės aspektai, taip pat platus ir nagrinėjamų sričių ratas – nuo architektūros, altorių ansamblių iki paprasto liturginio reikmens. Dailėtyrininkės tyrimai pasižymi precizišku kruopštumu, pastabumu ir gebėjimu visa tai perteikti vaizdžiais tekstais. Konferencijos pranešimuose kolegos įvertino šios iškilios mokslininkės indėlį į Lietuvos sakralinės dailės paveldo tyrimus, plėtojo jos tyrimų kryptis, aprėpė ir platesnius paveldo tyrimų klotus, gvildeno atvaizdų kilmės, konteksto, sąveikų ir prasmės klausimus, dalijosi dar nežinomais dailės istorijos faktais, naujais atradimais ir įžvalgomis.

Tomas pradedamas Regimantos Stankevičienės straipsniu „Kurklių bažnyčios Švč. Mergelės Marijos su Vaikeliu 1710 m. paveikslas ir jo paslaptys“, kuriame nagrinėjamas Anykščių rajono savivaldybės Kurklių miestelio Šv. Jurgio bažnyčioje saugomo Marijos paveikslo kilmės klausimas, supažindinama su pirmavaizdžiais, koreguojama Kurklių bažnyčios istorija, pristatomas kūrinio vaidmeniui parapijos pamaldumo kontekste suvokti svarbus šventovės dekoras ir jo kaita. Švč. Mergelės Marijos atvaizdų tyrimams skirtas ir Rimos Valinčiūtės-Varnės straipsnis. Jame autorė nagrinėja restauruotą Dievo Motinos su Vaikeliu Jėzumi paveikslą iš Pasvalio Šv. Jono Krikštytojo bažnyčios, aptaria paveikslo istoriją ir kaitą, santykį

su Rožinio Švč. Mergelės Marijos brolija ir sąsajas su pirmavaizdžiu – stebuklinguoju „Bialyničų Dievo Motinos“ paveikslu ir jo kultu. Jolitos Liškevičienės straipsnis yra skirtas Vilniaus pranciškonų bažnyčios lubų skliauto freskoms, iliustruojančioms šv. Antano Paduviečio gyvenimą ir stebuklus. Ji pateikia šio ciklo idėjinės programos sumanymą ir, remdamasi to meto grafiniiais pavyzdžiais ir emblemų knygomis, rekonstruoja visų jame vaizduojamų paveikslų siužetus ir emblemas. Dalia Vasiliūnienė pateikia naujausius tyrimo apie Vilniaus Šventosios Dvasios dominikonų vienuolyno bažnyčios zakristijoje išlikusį XVIII a. lavabo įrenginį – praustuvą duomenis, nagrinėja šio dirbinio sukūrimo aplinkybes, svarsto autorystės klausimą, pristato meninio sprendimo kontekstą, taip pat išsamiai aptaria įmontuoto atvaizdo ikonografiją. Alantė Valtaitė-Gagač supažindina su unikaliais Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ir Lenkijos Karalystėje XVII a. paplitusiais elnio galvos formos sietynais, analizuoja jų simboliką, kultūrinį kontekstą. Architektūros tyrimams skirtas Aušros Vasiliauskienės straipsnis „Kauno Švč. Trejybės bažnyčios interjero ir ikonografinės programos pokyčiai 1938–1940 m. ir XX a. II p.“ Dailėtyrininkė atskleidžia bažnyčios interjero pokyčius, įvertina moderniojo XX a. II p. interjero menines ypatybes ir ikonografinę programą, nustato iki šiol nežinomas kūrinių autorius.